

درس دوازدهم

فضیلت آراستگی

از برنامه‌های ارزشمند مؤمنان، حضور «آراسته»، «عزتمند» و «عفیفانه»، در جامعه است. این ویژگی‌ها، گرچه با یکدیگر متفاوت‌اند، اما پیوندی نامرئی و ظریف، میان آنها برقرار است و مکمل یکدیگر هستند، به طوری که بودن این سه ویژگی با هم، زیبایی خاصی را پدید می‌آورد.

این رشته نامرئی چیست؟

«آراستگی» و «عفاف» چه رابطه‌ای با یکدیگر دارند؟

میان این دو با «عزت» چه نسبتی برقرار است؟

قرائت

آیات شریفه زیر را به دقت و زیبا قرائت کنید.

اعوذ باللهمنا الشیطانا الرجیم

بسم الله الرحمن الرحیم

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

بگو پروردگارم حرام کرده زشت کاری‌ها را

چه آشکار و چه پنهان آنها را

و نیز گناه و سرکشی به ناحق را

و اینکه به خدا شرک بورزید،

چیزی را که برای آن دلیلی نفرستاده

و اینکه به خدا نسبت دهید

چیزی را که نمی‌دانید.

اعراف، ۳۲ و ۳۳

.....

.....

.....

.....

.....

.....

اعراف، ۲۶

ترجمه

با کمک توضیحات زیر، ترجمه آیات را تکمیل کنید.

حَرَمَ: حرام کرده	الَّتِي: که، کسی که	أَخْرَجَ: پدید آورد، خارج کرد
نُفِصِلُ: توضیح می‌دهیم	هِيَ: آن، او	يَذَكَّرُونَ: پند می‌گیرند
سَوَاءَات: ناپسندی‌ها	يُوَارِي: بپوشاند	رِيش: زینت

پیام آیات

با تفکر در آیات، جمله‌های زیر را تکمیل کنید که هر جمله از کدام آیه به دست آمده است.

ردیف	پیام آیات	سوره/آیه
۱	خداوند، زینت‌های جهان را بر بندگانش حرام
۲	مؤمنان باید از روزی‌هایی که از راه درست و پاک به دست آورده‌اند،
۳	زینت‌ها و روزی‌های پاک در آخرت، اختصاص به دارد.
۴	آن چیزهایی که خداوند بر مؤمنان حرام کرده است، عبارت‌اند از:،، و
۵	خداوند پوشش را برای دو هدف قرار داده است: الف. انسان را از ناپسندی‌ها حفظ کند و مایه عفاف باشد؛ ب.
۶	اگر انسان لباس را بر خود بپوشاند، خواهد توانست پوشش و لباس ظاهری را مراعات کند و حفظ نماید.

این آیات، نمونه‌ای از سخنان خداوند درباره آراستگی و پوشش است. برای درک عمیق‌تر و استفاده بهتر از

راهنمایی‌های خداوند درباره مسئله‌ای که هر روز با آن سروکار داریم، از کلمات پیشوایان خود و شیوه زندگی آنان

کمک می‌گیریم و به توضیح بیشتر آیات می‌پردازیم.

آراستگی، سیره پیشوایان دین

آراستگی به معنای «مرتب و منظم کردن خود و بهتر کردن وضع ظاهری یا باطنی» است؛ و هر انسانی

به‌طور فطری به آن علاقه دارد و می‌کوشد با وضعی آراسته و مرتب در جامعه، حضور یابد. دیگران نیز کار او را

تحسین می‌کنند و همنشینی با او را دوست دارند و از بودن با او لذت می‌برند.

از این‌رو، پیشوایان ما نه تنها در آراستگی باطنی خود تلاش می‌کردند و آراسته به زیبایی‌های اخلاقی بودند، به زیبایی و آراستگی ظاهری خود هم توجه داشتند و یاران خود را نیز به رعایت آن دعوت می‌کردند.

به طور مثال، هنگامی که کسی در خانه پیامبر را می‌زد و قصد ملاقات با ایشان را داشت، آن حضرت ابتدا به آینه نگاه می‌کرد و موهای خود را شانه می‌زد و لباس خود را مرتب‌تر می‌نمود؛ و می‌فرمود:

خدای تعالی دوست دارد وقتی که بنده‌اش به سوی دوستان خود می‌رود، آماده و آراسته باشد.^۱

آن حضرت همواره از عطر استفاده می‌کرد و سپس در اجتماعات حضور می‌یافت یا به نماز می‌ایستاد. امیرالمؤمنین (ع) از ایشان نقل می‌کند که می‌فرمود بکشید از عطر استفاده کنید و حتی اگر برای تهیه عطر مجبور به قرض کردن باشید.

روزی یکی از زهاد و گوشه‌گیران، امام صادق (ع) را دید که لباس زیبایی پوشیده است. وی به امام گفت که جدّ شما این‌گونه لباس‌ها را نمی‌پوشید. امام (ع) فرمود: در آن زمان مردم در سختی بودند، اما امروز ما در شرایط جدیدی هستیم و عموم مردم توانایی پوشیدن چنین لباسی را دارند.^۲

ایشان می‌فرمود: خداوند آراستگی و زیبایی را دوست دارد و از نپرداختن به خود، و خود را ژولیده نشان دادن، بدش می‌آید.^۳

و نیز می‌فرمود:

دو رکعت نماز که با بوی خوش گزارده شود، بهتر از هفتاد رکعت نماز بدون بوی خوش است.^۴

۱. وسائل الشیعه، ج ۱، ص ۲۷۸.

۲.

۳. امالی، شیخ صدوق، ج ۱، ص ۲۷۵.

۴. ثواب الاعمال، ص ۳۶۲.

این شیوه رسول خدا (ص) و سایر پیشوایان ما سبب شد که مسلمانان در اندک مدتی به آراسته‌ترین و پاکیزه‌ترین ملت‌ها تبدیل شوند و الگو و سرمشق سایر ملت‌ها قرار گیرند. آراستگی، اختصاص به زمان حضور در اجتماعات و معاشرت‌ها ندارد، بلکه شامل زمان حضور در خانواده، و از آن مهم‌تر، زمان عبادت نیز می‌شود. استفاده از عطر، شانه زدن موها، پوشیدن لباس روشن و تمیز و پاک بودن تمامی بدن، از توصیه‌های مهم آنان هنگام عبادت است. تکرار دائمی نماز در شبانه‌روز، این آراستگی و پاکی را در طول روز حفظ می‌کند و زندگی را پاک و باصفا می‌سازد.

مقبولیت در میان جمع

یکی دیگر از ویژگی‌های فطری و طبیعی انسان، نیاز به مقبولیت در جمع خانواده، همسالان و سایر گروه‌های اجتماعی است. این نیاز، در دوره جوانی و نوجوانی نمود بیشتری دارد. ما دوست داریم که دیگران ما را فرد مفید و شایسته‌ای بدانند و به همین خاطر، تحسین نمایند. این گرایش فطری و انسانی، سبب می‌شود که نوجوان و جوان بیشتر به خود پردازد و توانایی‌ها و استعداد‌های خود را کشف و شکوفا کند و در معرض دید دیگران قرار دهد. ورزشکاران و هنرمندان موفق، پیشروان علم و دانش و مبتکران در صنعت از این قبیل افراد هستند.

البته اندک افرادی نیز وجود دارند که به این نیاز طبیعی، پاسخ‌های درست نمی‌دهند و با آرایش غیرمعمول یا به کار بردن کلام **رکیک** و **نابه‌جا** یا **گذاشتن سیگاری بر لب**، می‌خواهند وجود خود را برای دیگران اثبات کنند، که البته این قبیل اعمال نشانه ضعف روحی و ناتوانی در اثبات خود از راه درست و سازنده است.

گرایش به عفاف

گرایش سومی نیز در انسان هست که می‌خواهد خود را در برابر تندروی‌ها و کندروی‌ها، و افراط‌ها و تفریط‌ها کنترل کند تا از اعتدال و میانه‌روی خارج نشود، این حالت خودکنترل کردن را عفاف می‌نامند.

به طور مثال، هر انسانی نیاز به غذا دارد و به دنبال غذا می‌رود تا سالم باشد و رشد کند؛ اما برخی انسان‌ها هستند که وقتی بر سر سفره غذا می‌نشینند، اختیار از کف می‌دهند و با حرص و ولع به خوردن مشغول می‌شوند. انسان عقیف می‌تواند حتی بر سر سفره‌ای که غذاهای رنگین دارد، خود را حفظ کند و با آرامش و تأنی در همان حدی که نیاز دارد، از غذا بهره‌برد.

عفاف، آراستگی و مقبولیت

برخی انسان‌ها در آراستگی و ابراز وجود و مقبولیت، دچار تندروری می‌شوند، به گونه‌ای که در آراسته کردن خود، زیاده‌روی می‌کنند و دچار خودنمایی می‌شوند. قرآن کریم نام این حالت را «تبرج» می‌داند و آن را کاری جاهلانه می‌شمرد.^۱

انسان عقیف، برای حفظ عزت و کرامت خود، می‌تواند خود را کنترل کند و آراستگی خود را در یک حد متعادل نگه دارد و به «تبرج» دچار نشود. انسان عقیف از آن توانایی روحی برخوردار است که می‌تواند زیبایی ظاهری خود را وسیله خودنمایی و جلب توجه دیگران قرار ندهد و اجازه ندهد که به شخصیت انسانی او اهانت شود. انسان عقیف حیا می‌کند که برخی افراد به خاطر اموری سطحی و کوچک، زبان به تحسین و تمجید او بکشایند. او در وجود خود، ارزش‌های برتر و والاتری می‌یابد که می‌تواند تحسین و احترام واقعی دیگران را به دنبال داشته باشد. انسان عقیف، از آراستگی دست‌برنمی‌دارد، اما آراستگی او به گونه‌ای است که زیبایی‌های ظاهری او وسیله جلب توجه دیگران نمی‌شود.

همچنین یک انسان عقیف، از مقبولیت در نزد همسالان و جامعه‌گریزان نیست؛ اما او خود را با ارزش‌تر از آن می‌داند که بخواهد این مقبولیت را از راه جلب توجه ظاهری به دست آورد و خود را در حد ابزاری برای هوس‌رانی دیگران پایین آورد.

به همان میزان که رشته‌های عفاف در روح انسان قوی و مستحکم می‌شود، حضور اجتماعی وی نیز با وقارتر و نوع آراستگی و پوشش او سنگین‌تر می‌شود و به همان میزان نیز که رشته‌های عفاف انسان ضعیف و گسسته می‌شود، حضور اجتماعی وی نیز سبک‌تر و آراستگی و پوشش او جنبه خودنمایی به خود می‌گیرد.

به همین خاطر، امام علی (ع) به یکی از مسلمانان می‌فرماید:

مبادا خود را برای جلب توجه دیگران بیارایی که در این صورت ناچار می‌شوی با انجام گناه به جنگ خدا بروی.^۱

و امام صادق (ع) نیز می‌فرماید:

لباس نازک و بدن‌نما نپوشید؛ زیرا چنین لباسی نشانه سستی و ضعف دین است.^۲

گرچه عفاف، خصلت هر انسان با فضیلتی، اعم از زن و مرد است اما وجود آن در زنان و دختران ارزش بیشتر و برتری دارد. زن، مظهر جمال خلقت است و این زیبایی، هم مربوط به باطن و هم مربوط به ظاهر اوست. احساسات لطیف زن که بیانگر زیبایی‌های درونی وی هستند و همچون سایه رحمت الهی، آرامش‌بخش کانون گرم خانواده است، با زیبایی ظاهر او عجین شده است.

از سوی دیگر، زن کانون عفاف خانواده است. همواره ندایی درونی او را به پاکی و پاکدامنی فرا می‌خواند. گویا روح بزرگ او نمی‌پسندد که بازیچه خواسته‌های پست و حقیر ناپاکان شود. از این رو می‌کوشد آراستگی او در جامعه به گونه‌ای باشد که گوهر زیبای وجودش از نگاه ناهلان دور بماند و روح بلندش تحقیر نشود. او درمی‌یابد که اعطای هر کمالی از جانب خدا، مسئولیتی را نیز به همراه می‌آورد. همان‌طور که اگر کسی به کمال علم زینده شد، نباید علمش را ابزار دست قدرتمندان ستم‌پیشه کند، موهبت زیبایی نیز نباید در خدمت هوسرانان قرار گیرد و همان‌گونه که اگر انسان از علم خود به درستی استفاده نکند، به جای رستگاری، شقاوت نصیبش می‌شود، عرضه نابجای زیبایی، به جای گرمی بخشیدن به کانون خانواده، عفت و حیا را از بین می‌برد و این دو گروه مقدس را از او می‌گیرد.

۱. بحارالانوار، ج ۷۱، ص ۳۶۳.

۱. همان، ج ۷۹، ص ۲۹۹.

تفکر در آیات

آیات ۲۳ تا ۲۶ سوره قصص را مطالعه کنید و رفتار آمیخته با عفاف حضرت موسی (ع) و دختران شعیب

(ع) را توضیح دهید.

.....

.....

بررسی

با توجه به شکل پوشش‌های موجود در جامعه برای پسران و دختران، بگویید که کدام‌یک از آنها عفت

و عزت افراد را بیشتر تضمین می‌کند؟

.....

.....

.....

.....

اندیشه و تحقیق

۱. چه تفاوتی میان آراستگی و خودنمایی ظاهری است؟

۲. چگونه با خودنمایی عزت نفس آدمی لکه‌دار می‌شود؟

پیشنهاد

۱. پیرامون ما افرادی هستند که با استفاده از خلاقیت‌های خود تحسین دیگران را برانگیخته‌اند و در زمینه‌های گوناگون هنری، ورزشی، علمی، اجتماعی و اخلاقی به فردی مؤثر در جامعه تبدیل شده‌اند. آنچه دربارهٔ عوامل این موفقیت می‌دانید بیان کنید.

۲. با خود بیندیشید و ببینید که تا چه اندازه کوشش کرده‌اید آراستگی همراه با عفاف و عزت داشته باشید. آیا موانع درونی در مقابل این کوشش وجود داشته است؟ آنها را برای خود مشخص کنید و برای برداشتن آن موانع، راه حل مناسب تنظیم نمایید.